

गणित (211)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 2

- a) लेहचे तापमान 0 अंशाखाली 9°C होते आणि अमृतसरचे तापमान 0 अंशावर 1°C होते. त्याचवेळी माऊंट अबूचे तापमान $\sqrt{2}$ °C होते. या तिन्ही स्थळांचे तापमान संख्यारेषेवर दाखवा.
(प्रकरण 1 पहा)
- a) The temperature in Leh was 9°C below zero while in Amritsar it was 1°C above zero. At the same time the temperature in Mount Abu was $\sqrt{2}$ °C . Represent the temperatures of these places on number line.
(See Lesson-1)
- b) एक आयताकार कागद 44 सेंमी x 18 सेंमी मापाचा आहे. हा कागद त्याच्या लांबीच्या वाजूने गुंडाळून वृत्तचिती तयार केली. या वृत्तचितीचे घनफल काढा. (प्रकरण 5 पहा)
- b) A rectangular sheet of paper 44cm × 18cm is rolled along its length and a cylinder is formed. Find the volume of the cylinder.
(See Lesson 21)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 2

Answer any one of the following questions

- a) चौकोन PQRS चे कर्ण परस्परांस दुभागतात. जर $\angle P = 40^\circ$ तर $\angle Q$ माप काढा.
(प्रकरण 13 पहा)
- a) Diagonals of a quadrilaterals PQRS bisect each other. If $\angle P = 40^\circ$ determine $\angle Q$.
- b) बिंदू (1, 3) आणि बिंदू (2, 7) या बिंदूंना जोडणार्या रेषाखंडास $3x + y - 9 = 0$ ही रेषा कोणत्या गुणोत्तरात विभाजित करेल?
(प्रकरण 19 पहा)
- b) Determine the ratio in which the line $3x + y - 9 = 0$ divides the segment joining the points(1, 3) and (2,7)
(See Lesson-19)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

2

Answer any one of the following questions.

- a) एका आयताची लांबी त्याच्या रुंदीच्या दुप्पटीपेक्षा 12 m ने जास्त आहे. आयताचे क्षेत्रफळ 320 चौ.मी. आहे. या आयताची लांबी व रुंदी काढण्याचे सूत्र तयार करा. त्यावरून आयताची लांबी व रुंदी काढा. (प्रकरण 6 पहा)
- a) The length of a rectangle is 12 m more than twice the width. The area of the rectangle is 320 Square meter. Write an equation that can be used to find the length and width of the rectangle. Also find the dimensions of the rectangle.

(See Lesson-6)

- b) आकृतीत दाखविल्याप्रमाणे एका बागेमध्ये दोन आयताकृती रस्ते आहेत, त्या रस्त्यांचे क्षेत्रफळ काढा. त्यासाठी दिलेल्या बाबी - (प्रकरण 20 पहा)

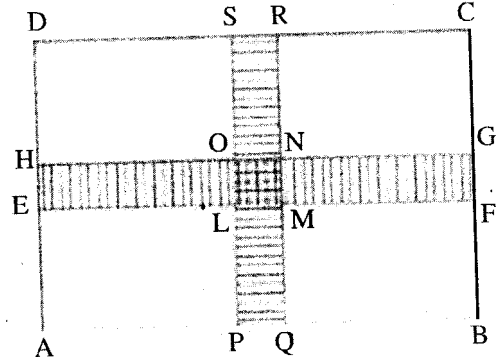
$$AB = CD = 100m$$

$$AD = BC = 70m$$

$$HE = SR = 5m$$

There are two rectangular paths in the middle of a park as shown in the adjoining figure. Find the area of the path, it is give that

(See Lesson-20)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

4

Answer any one of the following questions.

- a) कमलाने एका व्यवसायात ₹. 8000 गुंतविले. या रकमेवर तिला दरसाल दरशेकडा 5 दराने चक्रवाढव्याज मिळणार आहे. तर,
- i) दोन वर्षांनी तिच्या नावावर किती रक्कम जमा होईल ते काढा.
- ii) तिसऱ्या वर्षी मिळणार्या व्याजाची रक्कम काढा. (प्रकरण 8 पहा)
- a) Kamla invested ₹. 8000 in a business. She would be paid interest at 5% per annum compounded annually. Find
- i) The amount credited against her name at the end of the second year.
- ii) The interest for the third year. (See lesson 8 & 9)
- b) त्रिकोणाच्या एका कोनाचा दुभाजक समोरील बाजूस दुभागत असेल, तर तो त्रिकोण समद्विभुज त्रिकोण असतो, हे सिद्ध करा. (प्रकरण 14 पहा)
- b) If the bisector of an angle of a triangle bisects the opposite side, prove that the triangle is isosceles. (See lesson 14)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

4

Answer any one of the following questions.

- a) एका अंकगणित श्रेणीच्या 6 व्या पदाची सहापट ही नवव्या पदाच्या 9 पटीबरोबर असल्यास तिचे 15 वे पद 0 आहे, हे सिद्ध करा. (प्रकरण 7 पहा)
- a) If 6 times the 6th term of an A. P is equal to 9 times its 9th term, then show that its 15th term is zero. (See Lesson -7)
- b) एका 30 मी. उंचीच्या मनोरयाच्या शिखराकडे त्याच पातळीतील दुसऱ्या मनोरयाच्या पायथ्यापासून पाहताना 60 अंशाचा उन्नत कोन होतो. तर पहिल्या मनोरयाच्या पायथ्यापासून दुसऱ्या मनोरयाच्या शिखराकडे पाहताना 30 अंशाचा उन्नत कोन झाला तर दोन्ही मनोरयातील अंतर किती आणि दुसऱ्या मनोरयाची उंची किती ते काढा. (प्रकरण 23 पहा)
- b) The angle of elevation of the top of a tower 30 m high from the foot of another tower in the same plane is 60° , and the angle of elevation of the top of the second tower from the foot of the first tower is 30° . Find the Distance between the two towers and also the height of the other tower. (See Lesson-23)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

6

Prepare any one project out of the given below:

- a) आपल्या परिसरातील /गावातील 50 कुटुंबांचे कुटुंबातील सदस्य संख्या आणि कुटुंबाची मिळकत या बाबींचे सर्वेक्षण करा.
- i) कुटुंबातील सदस्य संख्येची वारंवारता वितरण सारणी तयार करा.
- ii) परिसरातील कुटुंबाचा सरासरी आकार काढा. सरासरी आकाराच्यावर असणारी किती कुटुंबे आहेत?
- iii) सर्वात जास्त मिळकत असणा-या पहिल्या दहा कुटुंबांचा संभालेख काढा. (प्रकरण 24, 25)
- a) Conduct a survey of atleast 50 households from your locality/village, regarding population and family income.
- i) Present the data related to family members in tabular form mentioning frequencies.
- ii) Calculate the average family size. How many families are above the average family size?
- iii) Draw the Bar graph for top 10 earning families. (See Lesson-24 and 25)
- b) या वर्षात होणारा कोणताही क्रिकेटचा सामना पहा. दोन्ही संघांच्या खेळाची खालील मुद्दांवरून तुलना करून अहवाल तयार करा.
- i) प्रत्येक खेळाडूने केलेल्या धावा.
- ii) दोन्ही संघांच्या प्रत्येक षटकारमध्ये होणारया सरासरी धावा.
- iii) खेळलेल्या प्रत्येक फलंदाजाचा धावांचा दर.
- iv) खेळलेल्या प्रत्येक गोलंदाजाचा धावांचा दर
- v) जिंकलेल्या संघातील सर्वात जास्त धावा करणारया पहिल्या पाच फलंदाजांचा संभालेख काढा. (प्रकरण 24, 25 पहा)

- b) Observe a cricket match to be held in the current year. Prepare a project report indicating comparison of performances of the two teams with respect to :
- i) data of individual scores.
 - ii) team-wise average score per over
 - iii) run rate of individual batsman who did batting
 - iv) run rate of individual bowler who did bowling
 - v) draw a bar graph displaying the 5 top scoring batsman of the winning team.

(See Lesson-24 & 25)

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (212)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) मीरेला दिसत नाही. तिची आई एका व्यक्तीबरोबर बोलताना ती ऐकते. त्या व्यक्तीच्या केवळ आवाजावरूनच ती व्यक्ती तिचे मामा आहेत हे तिला कळते. आवाजाच्या कोणत्या गुणधर्मानुसार ती व्यक्ती
i) पुरुष आहे आणि
ii) ते तिचे मामा आहेत हे मीरा ओळखते, ते गुणधर्म सांगा. (पाठ 18 पहा)
- a) Meera is visually impaired. She hears a guests conversing with her mother. Just by hearing the voice of the guest she recognised sound which revealed to her that
i) it was a male voice, and
ii) the person was her maternal uncle. (See lesson 18)
- b) राम तापाने फणफणला आहे. त्याची आई सेल्सिअस तापमानाने त्याचा ताप 39° सेल्सिअस आहे हे मोजते. दवाखान्यात डॉक्टरकडे जाण्याअगोदर हा ताप फॅरेनहीटमध्ये किती आहे, हे तिला जाणून घ्यावयाचे आहे. सेल्सिअस तापमानाचे फॅरेनहीट तापमापात रूपांतर करण्यासाठी तिला मदत करा. (पाठ 14 पहा)
- b) Ram is down with high fever. His mother measures his body temperature to 39°C using a celcius thermometer. Before leaving for the doctor's clinic she wants to know the value on fahrenheit scale. Help her to convert the temperature on fahrenheit scale. (See lesson 14)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) मूलद्रव्य X ची संयुजा 3+ आहे.
An element X has a valency 3+
i) त्याचा फॉस्फाईडचे सूत्र लिहा.

Write the formula of its phosphide

ii) त्याच्या कार्बोनेटचे सूत्र लिहा.

Write the formula of the carbonate

iii) त्याच्या नायट्रेटचे सूत्र लिहा.

Write the formula of its nitrate

iv) त्याच्या बोरेटचे सूत्र लिहा.

(प्रकरण 6 पहा)

Write the formula of its Borates

(See lesson 6)

b) i) 0.5 पाण्याच्या मोलमध्ये असणाऱ्या रेणूंची संख्या काढा.

Calculate the number of molecules present in 0.5 mole of water.

ii) सोडियम कार्बोनेट डेकाहायड्रेटचा ($\text{Na}_2\text{CO}_3 - 10\text{H}_2\text{O}$) रेणू भार (formula mass) काढा.

Calculate the formula mass of sodium carbonate dehydrate ($\text{Na}_2\text{CO}_3 - 10\text{H}_2\text{O}$)

(प्रकरण 6 पहा)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा.

2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

a) मानवामध्ये श्वासोच्छ्वासासाठी फुफ्फुसे, स्त्रावासाठी ग्रंथी, पृथक्करणसाठी यकृत आणि द्रव्य वितरणासाठी रक्त असते. पेशीमध्ये वरीलप्रमाणेच चार प्रकारच्या क्रिया करणारी कोणकोणती पेशी अंगके आहेत? (प्रकरण 21 पहा)

a) In the human being, lungs are for respiration, glands for secretion, liver for synthesis and blood for distribution of substances. Name the counterparts in the cell which are the cell organelles responsible for the same functions. (See lesson 21)

b) एक अन्नसाखळी तयार करा आणि तिच्याद्वारे ऊर्जा आणि पोषकद्रव्ये यांचे संक्रमण कसे होते ते सांगा. (प्रकरण 29 पहा)

b) Construct a food chain explaining flow of energy and nutrients in an ecosystem. (See lesson 29)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा.

4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) एका पदार्थाचे वस्तुमान 25 kg आहे. तर पृथ्वीवर त्याचे न्यूटन एककात वजन किती भरेल? हाच पदार्थ ज्याचे वस्तुमान पृथ्वीच्या वस्तुमानाच्या दुप्पट आणि त्रिज्या पृथ्वीच्या त्रिज्येच्या निम्मी असलेल्या दुसऱ्या ग्रहावर नेल्यास त्या ठिकाणी पदार्थाचे वस्तुमान आणि वजन किती भरेल? (पृथ्वीवर 9 ची किंमत 10ms^{-2} घ्या.) (प्रकरण 10 पहा)

a) Mass of a body is 25 kg. What is its weight in newton on earth? The body is carried to a planet whose mass is two times the mass of earth and radius is half that

of earth. What will be the mass and weight of the body on the planet?

(Take the value of g on earth as 10 m s^{-2}).

(See lesson 10)

b) आपल्या शाळेच्या प्रयोगशाळेतून खालील पदार्थ मिळवा.

i) NaCl ii) CCl_4 iii) I_2 iv) नेपथेलिन v) MgCl_2 vi) HCl vii) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$

You have visited the laboratory of a school and collected the following.

(See lesson 14)

(i) NaCl (ii) CCl_4 (iii) I_2 (iv) Naphthalene (v) MgCl_2 (vi) HCl (vii) $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH}$

खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

Answer the following

i) आयनिक बंध कसे तयार होतात?

How does an ionic bond form?

ii) वरील रासायनिक पदार्थांचे आयनिक संयुगे आणि सहसंयुज संयुगे यात वर्गीकरण करा.

Classify the above chemicals into ionic and covalent compounds.

iii) यामधील कोणती संयुगे पाण्यात विद्राव्य आहेत?

Identify the compounds which are soluble in water.

iv) NaCl आणि नेपथेलिन यामध्ये कोणाचा विलयविंदू जास्त आहे?

Which one has higher melting point NaCl or Naphthalene

v) स्थायू स्वरूपातील NaCl हा उत्तम विद्युतवाहक आहे किंवा नाही हे सांगा.

NaCl (solid) will be a good conductor of electricity or not.

vi) वरील रसायनांचे स्थायू आणि द्रव यामध्ये वर्गीकरण करा.

(प्रकरण 14 पहा)

Classify the above Chemicals into solid and liquid.

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा.

4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) प्राण्यांमध्ये तीन प्रकारचे स्नायू असतात. सपट्ट स्नायू हातामध्ये, पट्टे विरहीत स्नायू पोटातील अवयवांच्या भिंतीमध्ये आणि हृदय स्नायू हृदयामध्ये असतात. या प्रत्येक स्नायूचे गुणधर्म आणि ते त्या त्या विशिष्ट जागीच त्यांच्या कार्याच्या दृष्टीने कसे योग्य आहेत ते सांगा.

(प्रकरण 21 पहा)

a) Animals have three types of muscle tissue, striated found in arms etc. unstriated found in lining of stomach and cardiac found in the heart. Mention the characteristics of each which justify their presence in the locations mentioned above.

(See lesson 21)

b) जागतिक तापमानवाढीच्या संदर्भात खालील घटक कोणती भूमिका बजावतात?

How do the following contribute towards global warming?

(See lesson 30)

- i) चरणारया गायी-म्हशी
Grazing cattle
- ii) दाट लोकवस्तीची शहरे
Overpopulated cities
- iii) कारखाने
Factories
- iv) जळणारा कचरा
Burning Waste

(प्रकरण 30 पहा)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

6

Prepare any one project out of the given below.

- a) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

Answer the following Questions.

- i) कोरोना व्हायरस म्हणजे काय?

What is novel "Coronavirus"?

- ii) कोरोना व्हायरसची लक्षणे सांगा.

List out the symptoms of novel coronavirus.

- iii) कुटुंबातील कोणाला कोविड-19 झाला, तर आपण काय काळजी घ्यावी?

What should we do if someone in family gets ill with COVID-19?

- iv) संक्रमण टाळण्यासाठी मार्गदर्शक तत्वांचे (सूचनांचे) पालन करणे का आवश्यक आहे?

Why it is important to follow the guidelines to prevent transmission?

- v) संक्रमणातील जोखीम टाळण्यासाठी आपण काय केले पाहिजे?

How can you avoid the risk of infection?

- b) पट्टी चुंबक, नालाकृती चुंबक, वर्तुळाकृती चुंबक असे वेगवेगळ्या आकाराचे चुंबक घ्या. यापैकी एक चुंबक उदा. पट्टी चुंबक एका काचेच्या तावदनाखाली ठेवा. काचेवर लोखंडाचा कीस टाका. कीस टाकताना काचेवर सतत टिचक्या मारत रहा. लोखंडाच्या किसाचा तयार झालेला आकृतीबंध पहा. लोखंडाच्या किसामध्ये विशिष्ट आकृतीबंध दिसून येतो का? या आकृतीबंधाचे छायाचित्र आपल्या मोबाईलच्या साहाय्याने काढा. किंवा कागदावर 10 ते 12 रेषांच्या साहाय्याने हा आकृतीबंध काढा. हाच प्रयोग नालाकृती चुंबक, वर्तुळाकृती चुंबक वापरून करा.

Take some magnets of different shapes, such as bar magnets, house shoe magnets and magnet. Keep one magnet, say a bar magnet under a thin glass sheet. Sprinkle some iron fillings on the glass sheet while tapping it continuously. Observe the pattern in which iron fillings align themselves. Do you find a definite pattern in the alignment of iron fillings? Take a photograph of this pattern with your mobile phone or draw about 10 - 12 lines show the pattern on a sheet of paper. Now repeat this experiment by using a horseshoe magnet and disc magnet the following question.

i) बलरेषा चुंबकाच्या कोणत्या भागात एकवटलेल्या दिसतात?

In which region are the magnetic lines crowded?

ii) या बलरेषा कोणत्याही बिंदूत परस्परांना छेदतात का?

Do lines of forces intersect each other at any point?

iii) वेगवेगळ्या आकारांच्या चुंबकाच्या बलरेषांचा आकृतीबंध सारखाच आहे का वेगवेगळा आहे?

Are the lines of force different or similar for all shapes of magnets?

iv) या बलरेषा तयार करण्यासाठी किंवा काढण्यासाठी एखादी अन्य पद्धत सुचवा.

Suggest some other method for observing/drawing the lines of forces.

सामाजिक विज्ञान (213)

Social Science

शिक्षक अंकित मूल्यांकन

Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20

Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

- a) महावीरांच्या दोन मुख्य तत्वांचे विश्लेषण करा. आजही ते कसे संबंधीत आहे आणि आपल्या दैनंदिन जीवनात ते कसे साधले जाऊ शकतात? (प्रकरण 01 पहा)

Analyse any two cardinal principles of Mahavira. How they are relevant even today and can be practised in your daily life. (See Lesson-1)

- b) भूगोल न समजून घेता क्षेत्राचा इतिहास आणि पुरातत्वशास्त्र अपूर्ण आहे. स्पष्ट करा.

(प्रकरण 0 पहा)

"The study of History and Archaeology of area remains incomplete without understanding of the Geography." Justify the Statement. (See Lesson-0)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) भारत हा भौतिक विविधतेचा देश आहे. भारताच्या दक्षिणेकडील प्रदेशांची उत्तरेकडील राज्यांच्या वैशिष्ट्याची तुलना करा. (प्रकरण 9 पहा)

'India is a country of Physical diversity'. Compare the physical features of a state situated in northern region of India with a state of southern region. (See Lesson 9).

- b) राजस्थानमध्ये देशाच्या इतर भागाच्या तुलनेत कमी पाऊस पडतो. राजस्थानात सर्वाधिक पाऊस पडल्यास कोणत्या प्रकारची परिस्थिती उद्भवू शकते? (प्रकरण 10 पहा)

Rajasthan receives less rainfall in comparison to other part of country. If Rajasthan has the highest rainfall then what kind of situation may occur? (See Lesson-10)

- प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2**
- Answer any one of the following questions in about 40-60 words.**
- a) भारतात स्वतंत्र आणि निष्पक्ष निवडणुका आयोजित करण्यासाठी तातडीने आवश्यक अशा दोन निवडून सुधारणांचा उल्लेख करा. (प्रकरण 22 पहा)
Mention two electoral reforms required urgently to conduct free and fair election in India. (See Lesson 22)
- b) स्थानिक स्वराज्य संस्थामध्ये महिला आरक्षणाच्या मोठ्या प्रभावाची यादी करा. (प्रकरण 18 पहा)
List out major impact of women reservation in the Local Governments. (See Lesson-18)
- प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे 100 ते 150 लिहा. 4**
- Answer any one of the following question in about 100-150 words.**
- a) चीन आणि चीनच्या हान वंशाच्या कोणत्याही दोन योगदानाची ओळख पटवा, ज्याने त्यांची संस्कृती विकसित करण्यास मदत केली? (प्रकरण 1 पहा)
Identify any two contributions each of the Chin and the Han dynasty rulers of China who helped to developed their civilisation. (See Lesson-1)
- b) आपल्या भागातील भौतिक घटकांनी लोकसंख्येच्या वितरण आणि घनतेवर कसा प्रभाव पाडला आहे?
How physical factors found in your area have made impact on distribution and density of Population? (See Lesson-14)
- प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4**
- Answer any one of the following questions in about 100-150 words.**
- a) जनमत तयार करणा-या प्रमुख एजन्सी ओळखा. (प्रकरण 22 पहा)
Identify major agencies that form our public opinion. (See Lesson-22)
- b) भारतातील राष्ट्रीय एकीकरणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी विविध उपायांचे घटक सांगा. (प्रकरण 24 पहा)
State various measures to promote national integration in India. (See Lesson-24)
- प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6**
- Prepare any one project out of the given below.**
- a) तुमच्या कुटुंबासहीत पाच कुटुंबातील तीन पिढ्यांमधील शिक्षण व व्यवसायाच्या पातळीवरील माहिती दिलेल्या टेबलमध्ये गोळा करा.

Collect the data of the level of education and occupation in three generation of the five families in your neighbourhood including your family in the given table.

पिढी Jeneration	शिक्षणाचा स्तर Level of education	व्यवसाय Occupation
प्रथम दादा/Grand Father First दादी/Grand Mother		
द्वितीय वडील/Father Second आई/Mother		
तृतीय शिशु 1/Child-1 Third शिशु - 2/Child-2		

गोळा केलेल्या माहितीच्या आधारे या व्यवसायात आणि शैक्षणिक पातळीवर शिक्षणाने केलेल्या बदलाची माहिती लिहा.

On the basis of information collected, prepared a short note on the level of education the changes brought by education in these occupation and levels of life.

- b) 73 व्या घटनादुरुस्तीनुसार अधिनियम (1992, ग्रामीण भागात राहणारे) आणि 74 व्या घटनादुरुस्तीनुसार अधिनियम (1992 शहरात राहणारे) यांनी केलेल्या मोठ्या बदलांची यादी देणारा प्रकल्प हाती घ्या. आपण पुढील मुद्द्याच्या आधारे चिंतन करा. (प्रकरण 18 पहा)

Undertake a project listing out the major changes brought by 73rd constitutional Amend-ment Act 1992 (for those living in rural area) or 74th constitutional Amendment Act,1992 (for those living in Urban area).What conclusion do you draw on the basis of theabove work, also try to reflect on the following issues–

- i) स्त्री प्रतिनिधीत्वार् परिणाम.

Impact on Woman representation.

- ii) अनुसुचित जाती आणि जमातीवर परिणाम.

Impact an scheduled Caste (SCS) and Scheduled Tribes (SCS) representation.

(See Lesson-18)

अर्थशास्त्र (214)
Economics (214)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) अर्थशास्त्र हा एक विशाल विषय आहे आणि अर्थशास्त्राची अचूक व्याख्या करणे अवघड आहे. तुम्हाला अर्थशास्त्र हे कल्याणकारी शास्त्र आणि संपत्तीचे शास्त्र म्हणून स्पष्ट करा.

(प्रकरण 1 पहा)

Economics is a vast subject and it is not easy to give a precise definition of economics. You have to define economics as science of welfare and science of wealth. (See Lesson 1)

- b) “कोणत्याही उत्पादकास जास्तीत जास्त नफा मिळवायचा असेल आणि उत्पादनाची किंमत कमी करायची असेल तर उत्पादकासाठी किंमत, महसुल आणि नफा या संकल्पना स्पष्ट करा.

(प्रकरण 8 पहा)

"Any producer wants to earn maximum profit and minimize cost of production. Explain the concept of cost, revenue and profit for the producer." (See Lesson 8)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) दुर्मिळता आणि निवड सारखीच असते. दुर्मिळता असल्याने निवडीची समस्या उद्भवते. उदाहरणाच्या साहाय्याने दुर्मिळता आणि निवडीची समस्या स्पष्ट करा. (प्रकरण 5 पहा)

Scarcity and choice go hand in hand. In fact issue of choice arises because resources are scarce. Explain the issue of scarcity and choice with the help of an example.

(See Lesson 5)

- b) “मानवी इच्छेच्या समाधानासाठी वस्तू आणि सेवा दोन्ही तितक्याच महत्त्वाच्या असतात. वस्तू आणि सेवा आपल्या इच्छे इतक्याच भिन्न आहेत.” या निवेदनाच्या प्रकाशात (अनुषंगाने) वस्तू आणि सेवांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. (प्रकरण 3 पहा)

"Goods and services both are equally important for satisfaction of human wants and these goods and services are as diverse as our wants." In the light of this statement explain the features of goods and services. (See Lesson 3)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) जसे आपल्याला माहित आहे की आपल्या इच्छित गोष्टी अमर्यादित आहेत. परंतु या इच्छा पूर्ण करण्यासाठी संसाधने मर्यादित आहेत. दिलेल्या वक्तव्याच्या प्रकाशात (अनुषंगाने) गरजा मर्यादित ठेवण्याचे भारतीय तत्वज्ञान सांगा. (प्रकरण 2 पहा)

As we all know our wants are unlimited but our resources to satisfy these wants are limited. In the light of the given statement explain the Indian philosophy of limiting wants. (See Lesson 2)

- b) उत्पादनाची माहिती कच्च्या मालाचे पक्क्या मालात रूपांतर केलेले असेल तर उत्पादन कार्याचे वर्णन कसे करावे? तसेच उत्पादनातील दोन प्रमुख उत्पादनतंत्राची नावे द्या. (प्रकरण 7 पहा)

If production is defined as transformation of inputs into outputs then how would you describe production function. Also name two major technologies of production. (See Lesson 7)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) एकूण उत्पादन, सरासरी उत्पादन आणि सिमांत उत्पादन एकमेकांशी संबंधित आहेत. संख्यात्मक उदाहरणाच्या साहाय्याने त्यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा. (प्रकरण 7 पहा)

Total Production, Average Production and Marginal Production are related to each other. Explain their relationship with the help of a numerical example.

(See Lesson 7)

- b) अर्थव्यवस्था वेगवेगळ्या आधारावर वर्गीकृत केल्या जाऊ शकतात. यापैकी एक म्हणजे 'विकास'. प्रत्येक प्रकाराच्या अर्थव्यवस्थेची प्रासंगिक उदाहरणे देऊन विकासाच्या आधारावर अर्थव्यवस्थेचे प्रकार सांगा. (प्रकरण 4 पहा)

Economies can be classified on different basis. One of such bases is 'Development'. Explain the types of economies on the basis of development citing relevant examples of each type of economy. (See Lesson 4)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) अर्थव्यवस्था ही एक मानवनिर्मित संस्था आहे. ती समाजाचा गरजेनुसार तयार होते, नष्ट होते किंवा बदलली जाते. या विधानाच्या प्रकाशात (अनुषंगाने) भांडवलवादी, समाजवादी आणि मिश्र अर्थ व्यवस्था स्पष्ट करा. भारताची अर्थव्यवस्था कोणत्या प्रकारची आहे? (प्रकरण 4 पहा)

"Economy is a man-made organization] which is created, destroyed or changed as per the requirement of the society". In the light of this statement explain the capitalist, socialist and mixed economy. Which type of economy India is? (See Lesson 4)

- b) स्वायत्त सहकारी संस्था आणि सरकारी कंपन्या यांच्यातील फरक स्पष्ट करा. (प्रकरण 7 पहा)
Distinguish between autonomous corporations and government companies.

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

6

Prepare any one project out of the given below:

- a) आपल्याला माहित आहे की उत्पादनाच्या एकूण खर्चापैकी लोक कमाईचे अधिक्य आहे आणि ते अभिव्यक्ती नसलेल्याचे, नफा = एकूण महसूल - एकूण खर्च याचा वापर करून मोजले जाते. आपल्याला उत्पादकाच्या उत्पादनाची मासिक माहिती गोळा करावी लागते आणि नंतर सरासरी महसूल 25 रुपये आहे असे गृहीत धरून प्रत्येक मासिक आठ महिन्यांसाठी त्यांचे एकूण उत्पन्न आणि किरकोळ महसूल पहावा लागेल. त्यानंतर आपण त्याच्या मासिक नफ्याची गणना करून ती सारणीबद्ध पद्धतीने दर्शावी लागेल? (प्रकरण 8 पहा)

We know that profit is the surplus of revenue over the total cost of production and is calculated using the following expression Profit = Total Revenue – Total Cost. You have to collect the monthly cost for eight months production figure of a manufacturer and then his total revenue and marginal revenue corresponding to each monthly figure assuming that average revenue is Rs. 25. Thereafter you will have to calculate his monthly profit. Show your calculation in a tabular manner.

(See Lesson 8)

- b) आपल्याला उत्पादकाद्वारे एक सारणी दिली आहे.

You have been provided with the following table by a producer.

एकूण कामगार Units of labour	एकूण उत्पादन Total Product	सिमांत उत्पादन Marginal Product	सरासरी उत्पादन Average Product
0	0		
1	5		
2	12		
3	21		
4	28		
5	30		
6	30		
7	28		

उपरोक्त तक्ता पूर्ण करण्यासाठी उत्पादकाला आपल्या मदतीची आवश्यकता आहे आणि उत्पादनाची पातळी अनुकूल करण्यासाठी कामगारांची एकूण संख्या किती असावी? (प्रकरण 7 पहा)

The producer needs your help in completing the above table and decide how many units of labour be employed to optimize the level of output. (See Lesson 7)

व्यवसाय अध्ययन (215)
Business Studies (215)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत.
All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे.
Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) माल विक्रीमध्ये जाहिरात एक प्रभावी सहाय्यक आहे. कसे? (प्रकरण 2 पहा)
Advertising is an effective aid in selling the goods. How? (See Lesson 2)
- b) आर्थिक क्रियान्वयन म्हणजे आपण काय समजता? आर्थिक क्रियान्वयनाची दोन उदाहरणे द्या.
(प्रकरण 1 पहा)
What do you understand by economic activities. Give two examples of economic activities. (See Lesson 1)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) एक व्यक्ती व्यापार उत्तम नियंत्रणासाठी कसा सोईचा आहे याचे वर्णन करा. (प्रकरण 3 पहा)
Describe how sole proprietorship facilitates better control in business. (See Lesson 3)
- b) उत्पादक सहकारी संस्था ही संज्ञा उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. (प्रकरण 4 पहा)
Explain the concept of Producers Co - operative Societies with the help of an example. (See Lesson 4)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) व्यापारामध्ये उत्पन्नाचा धोका व अनिश्चितता सामील आहे हे स्पष्ट करा. (प्रकरण 1 पहा)

Business involves risk and uncertainty of income. Explain.

(See Lesson 1)

b) मोट्या प्रमाणात उत्पादन कमी खर्चात करण्यासाठी वाहतूक कशी सुविधा देते?

(प्रकरण 5 पहा)

How transport facilitates large - scale production at low costs?

(See Lesson 5)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) सहकारी संस्था ही एक विशेष प्रकारची व्यवसाय संघटना आहे की जी अन्य व्यवसाय संघटनांहून भिन्न आहे. या वाक्यावर प्रकाश टाकून सहकारी संस्थेच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.

(प्रकरण 4 पहा)

A co-operative society is a special type of business organization different from other forms of business organization. In the light of the statement discuss the characteristics of co-operative society.

(See Lesson 4)

b) बंधक गोदाम व सहकारी गोदाम यातील फरक स्पष्ट करा.

(प्रकरण 6 पहा)

Distinguish between a Bonded and a Co-operative warehouse.

(See Lesson 6)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) ई-व्यापाराच्या विविध प्रकारांचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

(प्रकरण 2 पहा)

Explain the classification of different types of e-commerce?

(See Lesson 2)

b) सर्व प्रकारांच्या स्वामित्वाच्या काही मर्यादा आहेत आणि एक व्यक्ती व्यापार याला अपवाद नाही. एकव्यक्ती व्यापाराच्या विविध मर्यादांची चर्चा करा.

(प्रकरण 3 पहा)

All types of ownership have some limitations and the sole proprietorship is no exception. Discuss the various limitations of sole proprietorship.

(See Lesson 3)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक पकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

a) तुमचा मित्र त्याच्या एका मित्राशी प्रभावी संवाद साधताना अडचणीचा सामना करतो आहे. त्याला प्रभावी संवाद साधण्यातील कोणते अडथळे आहेत हे स्पष्ट करा. त्याला असे अडथळे सोडविण्यासाठी / दूर करण्यासाठी मार्गदर्शन करा.

(प्रकरण 7 पहा)

Your friend is facing a difficulty in establishing an effective communication with his friend. Explain him what could be the barriers of effective communication. Also guide him to solve such barriers.

(See Lesson 7)

- b) अंकित हा हलक्या वस्तूंचा धंदा करण्यासाठी इच्छूक आहे. देशातील विविध भागात तो वस्तूंचा पुरवठा करू इच्छितो. त्याला वाहतुकीचा सर्वात उपयुक्त प्रकार त्याच्या फायदे व मर्यादांसहीत सुचवा. (प्रकरण 6 पहा)

Ankit is interested in running a business of light goods. He wants to supply goods to different parts of the country. Suggest him the most suitable mode of transport mentioning its advantages and limitations. (See Lesson 6)

गृहविज्ञान (216)
Home Science (216)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) “गृहविज्ञान हा विषय ‘कला’ आणि ‘विज्ञान’ यांचा मिलाफ आहे.’ या विधानाचे स्पष्टीकरण करा. गृहविज्ञानातील कोणत्याही दोन औद्योगिक संधीचे उदाहरण द्या. (प्रकरण 1,12 पहा)
‘Home Science’ is both art and science, justify and tell two career opportunities after studying home science. (See Lesson 1, 12)
- b) गृहविज्ञानाच्या शिक्षणामुळे आपण ‘लहान घर ही प्रशस्त वाटावे’ यासाठी कोणकोणते पर्याय निवडू शकतो ते स्पष्ट करा. चार पर्याय लिहा. (प्रकरण 1, 12 पहा)
How can we use the knowledge of home science in home decoration to make a small house look spacious give four example two explain. (See Lesson 1, 12)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) ‘पौष्टिक आहाराचे’ महत्त्व लिहा. (प्रकरण 3, 5 पहा)
Give the importance of balanced diet. (See Lesson 3, 5)
- b) अन्न संरक्षणाच्या चार पद्धती लिहा. (प्रकरण 3, 5 पहा)
Give four ways to maintain food hygiene. (See Lesson 3, 5)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) नैसर्गिक तंतू व मानवनिर्मित तंतूपासून तयार केलेल्या कोणत्याही दोन प्रकारच्या वस्त्रांचा उल्लेख करा. कपडे धुण्याआधी त्यांचे वर्गीकरण करणे का गरजेचे आहे ते लिहा. (प्रकरण 9, 10 पहा)

Discuss two products each made from natural and man – made fibres and give two reasons why sorting should be done before washing clothes.

(See Lesson 9, 10)

- b) 'संस्करण न केलेले कापड' व 'संस्करण केलेले कापड' यातील कोणतेही दोन फरक स्पष्ट करा. बांधणी तंत्राच्या 'यार्बलिंग' व 'नॉटिंग' या पद्धतींचा वापर करून रंगीबेरंगी दुपट्टा कसा बनवाल ते लिहा. (प्रकरण 9, 10, 11 पहा)

Give two differences between gray fabric and finished fabric and Explain the method of marbeling and knotting to make colourful duppattas by tie and dye method. (See Lesson 9, 10, 11)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा.

4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) तुमच्या कुटुंबात आजी, आजोबा, आई-वडील व दोन मुले असे सहा सदस्य आहेत. सुट्टीत गोव्याला जाण्याची आपली योजना आहे. ही सहल यशस्वी होण्यासाठी खालील मुद्दे विचारात घ्या.

i) व्यवस्थापन प्रक्रियेच्या पायऱ्या लिहा.

ii) सहलीतील एका दिवसाचे वेळेचे नियोजन लिहा. (प्रकरण 14, 15 पहा)

Your family of six member comprising of grandparents, parents and two children have planned to go on a trip to Goa for two weeks. Help them to make their trip successful by :

(See Lesson 14, 15)

i) Show the steps of management process.

ii) Make a time plan for a day that you would follow during the trip.

- b) उच्च शिक्षणासाठी तुम्ही शहरात एकटेच भाड्याच्या घरात राहात आहात. तुमच्या मित्राबरोबर पुढील गोष्टींबाबत चर्चा करा.

i) एकत्र कुटुंब पद्धतीचे फायदे.

ii) एका आठवड्याच्या खाद्य पदार्थाची सारणी तयार करून ती तुमच्या अन्नपुरवठा करणार्या विक्रेत्याला द्या. (प्रकरण 3, 19 पहा)

You have come to the city for higher studies and live alone in a rented accommodation. Share the following with your friend: (See Lesson 3, 19)

i) Explain the advantages of living in a joint family to your friend.

ii) Plan a weekly menu for yourself which you will give to your food vendor.

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा.

4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) तुमच्या आईने सेलमध्ये खरेदी केलेली 'धुलाई मशीन' एका आठवड्यात बिघडली.

i) आईला 'ग्राहक हक्कांची' माहिती द्या. (कोणतेही 2)

ii) 'सेल'मध्ये वस्तू खरेदी करण्यात कोणते धोके असू शकतात? (प्रकरण 22 पहा)

Your mother bought a washing machine from a reputed company during 'sale period' which developed a defect after a week. (See Lesson 22)

- i) Tell your mother what are her rights as a consumer (any two)
- ii) What can be a possible disadvantage of buying a product during 'sale period'.

b) ग्रामपंचायतीतर्फे तुम्हाला 'शरीर स्वास्थ्य' या विषयावर भाषण देण्यासाठी निमंत्रण दिले आहे. आपण खालील मुद्दांविषयी मार्गदर्शन करावे.

- i) "स्वास्थ्य" या शब्दाची व्याख्या लिहा. तसेच 'शारीरिक' व 'मानसिक' स्वास्थ्याची प्रत्येकी दोन लक्षणे लिहा.
- ii) 'संसर्गजन्य' रोगांचा प्रसार होऊ नये यासाठी तुम्ही कोणती प्रतिबंधात्मक उपाययोजना कराल? (कोणतेही 4 उपाय लिहा.) (प्रकरण 7, 8 पहा)

You have been asked by the Gram-Panchayat to talk about health give your talk on the following points. (See Lesson 7, 8)

- i) Define health and give two characteristics each of good physical and mental health.
- ii) What four measures can you take at home to avoid communicable diseases.

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

6

Prepare any one project out of the given below:

- a) तुमच्या जवळपासच्या परिसराला भेट देऊन पुढील माहिती मिळवा.
 - i) साठ वर्षांवरील किती व्यक्तींनी कोविड-19 ची लस घेतली आहे? संसर्गजन्य रोगांपासून बचाव होण्यासाठी लस का उपयुक्त आहे?
 - ii) कोविड-19 ची संसर्ग होऊ नये यासाठी तुमच्या कुटुंबाने कोणती प्रतिबंधात्मक उपाययोजना केली?
 - iii) संसर्गजन्य रोगांपासून वाचण्यासाठी केल्या जाणा-या 'सुरक्षा' उपाययोजनांचा एका कवितेत किंवा गीतात उल्लेख करा.

Visit your neighbourhood and find out the following details: (See Lesson 8)

- i) How many of the 60 yr old and above have taken the vaccine for Covid – 19? Why is vaccine important for infectious diseases?
- ii) What safety measures did your family adopt to protect themselves from getting infected with Covid – 19.
- iii) Write a poem / song to apprise about the safety measures to be taken to prevent communicable diseases.

b) तुमचे आजी-आजोबा किंवा आजूबाजूला राहणा-या वयस्कर, वृद्ध व्यक्तींकडून पुढील माहिती मिळवा.

- i) पूर्वी मोसमी खाद्यपदार्थ रेफ्रिजरेटरशिवाय कसे सुरक्षित ठेवत असत?

- ii) त्या काळात ध्वनी प्रदूषण का कमी होते? ते उपाय सध्याच्या काळातसुद्धा उपयुक्त आहेत का?
- iii) त्यावेळी किशोरावस्थेतील मुलींना कोणकोणत्या आव्हानांचा, समस्यांचा सामना करावा लागत असे?

Talk to your grandparents or elderly people in your neighbourhood and gather the following information. (See Lesson 5, 6, 20)

- i) How did they preserve seasonal food items without refrigeration.
- ii) Why was there less noise pollution in their time? Can those practices be used now?
- iii) What challenges did adolescent girls face in their time?

मानसशास्त्र (222)
Psychology (222)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत.
All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे.
Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) खालील प्रयोगात व्यक्तीच्या लेखनात विविध प्रकारच्या पेनचा प्रभाव कसा होतो हे स्वतंत्र परवर्तक व परतंत्र परवर्तकाचा उपयोग करून योग्य कारणे लिहा. (प्रकरण 2 पहा)
In the following experiment "To study the effect of different brands of pen on the individual's handwriting", identify Independent variable and Dependent variable. Support your answer with suitable reasons. (See Lesson 2)
- b) आपल्या शारीरिक वयावरून जीवनाच्या अवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. (प्रकरण 12 पहा)
On the basis of your chronological age; observe the stage of life you are in and explain its characteristics. (See Lesson 12)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) आपल्या मित्राला परिक्षेत चांगले गुण मिळाले नाही त्यामुळे त्याला तणावाला सामोरे जावे लागते. अशा स्थितीतून त्याला बाहेर काढण्यासाठी कशी मदत कराल ते लिहा. (प्रकरण 18 पहा)
Your friend is having stress because s/he couldn't score well in the examinations. How will you help her/him to cope with the situation. (See Lesson 18)
- b) आपल्या सभोतालच्या वातावरणातील मुलाचे अथवा मुलीच्या वर्तनाचे निरीक्षण करा. निरीक्षण तक्ता संप्रेषणाच्या चार घटकांचा उपयोग करून स्पष्टीकरण लिहा. (प्रकरण 2 पहा)
Observe anyone in your surroundings to understand his/her behaviour. Write an observation report based on four indicators of his/her communication. (See Lesson 2)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) परिस्थितीजन्य ताण कमी करण्यासाठी तुम्ही कशी मदत कराल, याविषयी कोणतेही चार मार्ग स्पष्ट करा. (प्रकरण 23 पहा)

How can you contribute in reducing environmental stress? Mention any four ways.

(See Lesson 23)

- b) समजा आपले मानसिक वय (MA) समजून घेण्यासाठी शारिरीक वयात ± 3 समाविष्ट करून बुद्धीगुणांक (IQ) काढा. (प्रकरण 20 पहा)

Assume that by adding ± 3 to your chronological age you get your mental age (MA). Based on figures, calculate your Intelligence Quotient (IQ) in both the cases.

(See Lesson 20)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) घरगुती सामानाची यादी दुकानात जाईपर्यंत लक्षात ठेवण्यासाठी कोणत्याही चार उपायांचे (मार्गांचे) विवेचन करा. विस्मरणाची कारणे स्पष्ट करा. (प्रकरण 6 पहा)

You have to memorize a list of household items till the time you reach the shop.

Mention at least four strategies that can be used to memorize the list better. Also explain the causes of forgetting. (See lesson 6)

- b) मॅस्लोच्या प्रेरणांचा वर्चस्वक्रम लक्षात घेऊन आपल्या आजुवाजुच्या प्रसिद्ध व्यक्तीच्या गरजांचा अभ्यास करून विश्लेषण करा. (प्रकरण 8 पहा)

In the light of Maslow's hierarchy of needs, analyze the needs of your role model or any other famous person in your locality. (See lesson 8)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) सुखी व्यक्तीच्या कमीत कमी सहा वैशिष्ट्यांचे स्पष्टीकरण द्या. (प्रकरण 17 पहा)

Explain at least six characteristics of a happy person. (See lesson 17)

- b) आपल्या क्षेत्रात शिक्षण घेणा-या विद्यार्थ्यांच्या कोणत्याही चार समस्यांचे स्पष्टीकरण देऊन तुम्ही त्या समस्या सोडविण्यासाठी काय उपाय सुचवाल ते स्पष्ट करा. (प्रकरण 16 पहा)

Identify and explain any four problems that may be faced by students pursuing education in your locality. Also suggest some measures to deal with these problems.

(See Lesson 16)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

- a) आपल्या आजुवाजुच्या वातावरणातील कोणत्याही तीन प्रकारच्या प्रदूषणाची माहिती लिहा. सरकार समाज कल्याण विभाग व आपल्याद्वारे कोणती उपाययोजना केली जाते ते लिहा.

(प्रकरण 23 पहा)

Identify any three types of pollution in your locality and describe at least three measures taken by 'Government, Resident Welfare Association (RWA) and you' to deal with the pollution. (See lesson 23)

- b) आधुनिक शिक्षण आणि जीवन विज्ञान परस्परांशी कसे भिन्न आहेत, हे स्पष्ट करण्यासाठी विषयना 15 दिवस व प्रेक्षा ध्यान 15 दिवस करून दोन्ही गोष्टी मनाला नियंत्रित व शिस्तप्रिय बनवण्यासाठी कशा उपयुक्त आहेत याचा अहवाल तयार करा. (प्रकरण 27 पहा)

Comment how 'Modern Education' differs in contrast to 'Jeevan Vigyan'. Practice 'PrekshaDhyana' for 15 days and 'Vipassana' for another 15 days and make a report on how both are useful/helpful in controlling and disciplining the mind.

(See lesson 27)

भारतीय संस्कृती आणि वारसा (223)
Indian Culture and Heritage(223)

शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत.
All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे.
Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) संस्कृती आणि सभ्यतेची कोणतेही दोन समानतेचे परिक्षण करा. (प्रकरण 1 पहा)
Examine any two similarities of culture and civilization. (See Lesson-1)
- b) भारतातील अध्यात्माची महत्त्व दर्शवणारी अशी वैशिष्ट्ये ओळखा. (प्रकरण 2 पहा)
Identify two features that show the importance of spirituality in India culture.
(See Lesson-2)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) नागर शैली व द्रवीड मंदीर शैलीतील फरक सांगा (प्रकरण 3 पहा)
Differentiate between Nagara and Dravida style of temple. (See Lesson-3)
- b) इस्लामच्या चार मुलभूत तत्वाची यादी तयार करा. (प्रकरण 4 पहा)
List four fundamental Principles of Islam. (See Lesson 4)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) संस्कृतीतील गैर-भौतिक पैलूंचा अर्थ लावा. (प्रकरण 2 पहा)
Interpret the non-material aspects of culture. (See Lesson-2)
- b) संस्कृती बदल करण्यास पात्र आहे परंतु वारसा बदलत नाही. हे विधान स्पष्ट करा.

(प्रकरण 2 पहा)

Justify the statement that cultural is liable to change but heritage does not.

(See Lesson-2)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) सुफी आणि भक्ती चळवळ या एकाच नाण्याचा बाजू आहेत. स्पष्ट करा. (प्रकरण 4 पहा)
'Sufi and Bhakti movement were the two faces of the same coin.' Justify the statement. (See Lesson-4)

b) तुमच्या आजी-आजोबांने आनंद घेतलेल्या जीवनातील चार सांस्कृतिक पद्धतींची माहिती द्या.
ज्याचा आनंद तुम्हीही घेत आहात. (प्रकरण 1 पहा)
Identify any four similar cultural ways of life which were enjoyed by your grand parents and also followed by you. (See Lesson 1)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) आर्यांच्या भौतिक जीवनात लोखंडामुळे मोठ्या प्रमाणात बदल झाले. स्पष्ट करा.
(प्रकरण ३ पहा)
The extensive use of iron brought great changes in the material life of the Aryans. Analyse. (See Lesson-3)

b) प्राचीन भारतामध्ये बौद्ध व जैन धर्माच्या उदयामुळे भारतीय जीवन व संस्कृतीवर कायमचा प्रभाव पडला. स्पष्ट करा. (प्रकरण 3 पहा)
Ancient India saw the rise of two very important religions like Jainism and Buddhism which left a lasting influence on Indian life and culture. Analyse. (See Lesson-3)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

a) मध्ययुगीन भारतात दोन नवीन धार्मिक श्रद्धेची भरभराट झाली. त्यामध्ये शीख धर्म व पारसी धर्म होते. हे लक्षात घेऊन त्या धर्माच्या किमान चार शिकवणूकीचा अहवाल तयार करा.
(प्रकरण 4 पहा)

During the medieval period two new religious faiths flourished in India : i.e. Sikhism and Zoroastrianism. These religion have influenced our society. Keeping this in mind, make a report containing at least 4 teachings of those religion. List and write about their important religious place or places. (See Lesson-4)

- b) आपल्या क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या तीन सामाजिक संस्थांची यादी तयार करा. प्रत्येक संस्थेची मुख्य उद्दिष्ट्ये आणि कार्य शोधून व खालीलप्रमाणे एक सारणी तयार करा. आपण कोणत्या संस्थेत सामील होऊ इच्छिता आणि का ते लिहा. (प्रकरण 4 पहा)

Prepare a list of three social organisation working in your area. Find out the main objectives and functions of each organisation and make a table as below. Which organization will you like to join and why?

क्र.स. S.No.	संस्थेचे नाव Name of the organisation	मुख्य उद्दिष्ट Main objectives	कार्य Function

लेखांकन (224)
Accountancy (224)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन स्वाध्याय
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. **All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.**
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. **Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.**

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) लेखांकन माहिती ही संभाव्य गुंतवणूकदार व ग्राहकांना उपयोगी आहे. कसे? (प्रकरण 1 पहा)
Accounting information is useful to potential investors and customers. How?
(See Lesson 1)
- b) बाह्य देणी म्हणजे आपण काय समजता? बाह्य देण्यांची दोन उदाहरणे द्या. (प्रकरण 3 पहा)
What do you understand by External Liabilities. Give two examples of External Liabilities.
(See Lesson 3)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) द्विपक्षीय संज्ञा सोदाहरण स्पष्ट करा. (प्रकरण 2 पहा)
Explain the Dual aspect concept with the help of an example. (See Lesson 2)
- b) वित्तीय लेखांकन आर्थिक नसलेली माहिती दुर्लक्षित करते. स्पष्ट करा. (प्रकरण 1 पहा)
Financial accounting ignores non-monetary information. Explain.
(See Lesson 1)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) मूर्त आणि अमूर्त मालमत्ता यावर संक्षिप्त टिप लिहा. (प्रकरण 3 पहा)
Write short notes on tangible and intangible assets. (See Lesson 3)
- b) खाली दिलेल्यांसाठी लेखांकन समिकरणाचे नियम लिहा.
i) भांडवल ii) मालमत्ता (प्रकरण 4 पहा)

Write down the rules for accounting equation for the following: (See Lesson 4)
i) Capital ii) Assets

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) आपला मित्र रोजनामा तयार करू इच्छितो. एक चांगला मित्र या नात्याने त्याला रोजकिर्द तयार करण्याची प्रक्रिया सांगा. (प्रकरण 6 पहा)

Your friend wants to prepare a journal. As a good friend, explain to him the process of journalising. (See Lesson 6)

b) रूढीवादी प्रथा याचा अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करा. (प्रकरण 2 पहा)

Explain the meaning and significance of Convention of Conservatism.

(See Lesson 2)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) खाली दिलेल्यांच्या आधारे लेखांकन समीकरण तयार करा. (प्रकरण 4 पहा)

Prepare Accounting Equation on the basis of the following: (See Lesson 4)

i) अंकितने रोख 1,80,000 रुपयांनी व्यवसाय सुरु केला.

Ankit started business with cash Rs. 1,80,000.

ii) त्याने रोखीने 20000 रुपयांचे फर्निचर खरेदी केले.

He purchased furniture for cash Rs. 20,000.

iii) त्याने उधारीने 25000 रुपयांचा माल खरेदी केला.

He purchased goods on credit Rs. 25,000.

iv) त्याने 18,000 रुपये किमतीचा माल रोखीने 40,000 रुपयांना विकला.

He sold goods costing Rs. 18,000 for Rs. 40,000 for cash.

b) विविध प्रकारच्या खात्यांचे परंपरागत वर्गीकरण स्पष्ट करा. (प्रकरण 2 पहा)

Explain the traditional classification of different types of Accounts.

(See Lesson 5)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

a) मेसर्स जी. के. कॉम्प्युटर्स, दक्षिण पूर्व नवी दिल्ली यांच्या खाली दिलेल्या व्यवहारांचे जमा प्रमाणक तयार करा. (प्रकरण 5 पहा)

Prepare Credit Vouchers from the source vouchers of M/s G. K. Computers, South Ex, New Delhi based on the following transactions: (See Lesson 5)

2020

- i) 4 एप्रिल - रोखीने पेन ड्राईव्ह विकले - कॅश मेमो नं.10 ₹.55,000
April 4 Sold pen drives for cash vide Cash Memo No. 10 –Rs. 55,000
- ii) 15 एप्रिल - जुना संगणक (कॉम्प्युटर) मॉनिटर रोखीने विकला - कॅश मेमो नं. 39
₹. 19,000
April 15 Sold old Computer Monitor for cash vide cash Memo No. 39
Rs. 19,000
- iii) 30 एप्रिल - वँकेतून रोख रक्कम काढली. कार्यालयीन वापरासाठी धनादेश क्र. 500417
₹. 15,000
April 30 Withdrawn cash from Bank for office use vide cheque No. 500417
Rs. 15,000
- b) जवळच्या कोणत्याही दुकानाला भेट द्या आणि त्यांच्या दहा व्यावसायिक व्यवहारांचीपहाणी करा व त्यांची एका पानावर रोजकीर्द नोंद करा. (प्रकरण 6 पहा)
Visit any nearby shop and observe their ten business transactions and record them on a page as journal. (See Lesson 6)

चित्रकला (225)
Painting (225)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन स्वाध्याय
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

टीप -
Note :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
- 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) अमृता शेरगील या चित्रकारतीचे प्रसिद्ध चित्र 'ब्रम्हचारी' याचा अभ्यास करा. या चित्रातील रंग योजनेचा अभ्यास करा आणि चार बसलेल्या आकृतींचे संयोजन रेखाटून ते वरील चित्राच्या रंगसंगतीनुसार रंगवा. (प्रकरण 8 पहा)

Study the famous painting 'Bramacharies' of Amrita Shergil. Make a composition with four seated figures and use the colour combinations of the Amrita Shergil painting. (See Lesson-8)

- b) कलाकार ऑगस्ते यांच्या एका कलाकृतीविषयी लिहा. ते त्यांच्या निवडलेल्या माध्यमातून काय संदेश देऊ इच्छिता हे सांगा. (प्रकरण 6 पहा)

Write one art work done by Artist Anguste. What message is he trying to give? (See Lesson-6)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) प्रसिद्ध अजंठा चित्र 'काली राजकन्या' या चित्राचे वारकाईने निरीक्षण करा. आपली प्रयोगाची मार्गदर्शिका घ्या. त्यातील पृष्ठ क्रमांक 33 वर अनेक मनुष्यकृती चेहर्याची रेखाटने आहेत. या चेहर्यांना 'काली राजकन्या'च्या चेहर्याची वैशिष्ट्याप्रमाणे रेखाटन करा. (प्रकरण 1 पहा)

Study Carefully the famous Ajanta painting 'Black Princess. Now take your practical Guide book. There are many drawings of human faces on page 33. Try to give the features of the face of Black Princess to these faces. (See Lesson-1)

- b) देगाच्या कलाकृतीची चार प्रमुख वैशिष्ट्ये लिहा. (प्रकरण 6 पहा)

Write the four main features of Degas painting. (See Lesson-6)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

a) कोलम चित्रात कोणते मोटिफ वापरतात. कोलम आरेखनाची पद्धत सांगा. (प्रकरण 4 पहा)

What are the motifs used in Kolam painting. Explain the method of Kolam painting.

(See Lesson 3)

b) चित्रकार रेम्ब्रांट याच्या प्रसिद्ध चित्र 'द नॉइट वॉच'चे स्वरूप निरखून बघा. त्या चित्रातील बसलेल्या व्यक्तीचे शरीरचनेची रेखाटन करा आणि या कलाकृतीचे रसग्रहण थोडक्यात लिहा.

(प्रकरण 5 पहा)

Follow the format of the famous painting 'The Night Watch' by Artist Rembrandt and capture the anatomy of the sitting posture in this painting. Write few lines of appreciation on this work.

(See Lesson 5)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) भित्ती चित्र म्हणजे काय? हिंदी भवनाच्या भिंतीवर फ्रेस्को बुनो या तंत्राचा वापर करून जो विषय मांडला आहे तो सांगा. (प्रकरण 3 पहा)

What is Mural painting? Explain the Mural painted on the wall of Hindi Bhavan in FrescoBuono technique.

(See Lesson-9)

b) 5-6 ओळीमध्ये चित्रकार मोने यांनी आपल्या 'वॉटर लिली' या चित्रात कोणत्या घटकाला महत्त्व दिले आहे ते लिहा. (प्रकरण 6 पहा)

What did artist Monet focused in his painting 'Water lilies' write atleast 5 to 6 Sentences?

(See Lesson-6)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

a) ओडिसा येथे पुरीच्या पूर्व तटावर गंग वंशाचे राजा नरसिंहदेव प्रथम यांच्या द्वारे निर्मिलेल्या कलेविषयी लिहा व त्या कलाकृतीचे रसग्रहण करा. (प्रकरण 2 पहा)

Write one art built by king Narsemhadeva I of the Ganga dynasty in the eastern coast of Puri in Orissa. Write an appreciation note of the same. (See Lesson-2)

b) समकालीन भारतीय कलेतील विकासात योगदान करणा-या कोणत्याही चार कलाकारांविषयी लिहा. (प्रकरण 9 पहा)

Write four Pioneers of Contemporary Indian Art and their contribution of the area of Art.

(See Lesson-9)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

a) पुढील गोष्टी एकत्र करा. त्या पुढीलप्रमाणे. चौकोनी डबा, गोल चेंडू, दंडगोलाकार वस्तू. सर्व

वस्तूंचे वस्तूमान सम असले पाहिजे. प्रत्येक वस्तूचे निरिक्षण करून त्यांचे वेगवेगळे चित्रण करा. पेन्सिलच्या सहाय्याने. यानंतर ए-4 कागदावर त्याचं भौमिक आकारांचं एकत्रित संकल्प चित्र तयार करा. हे करताना घनवाद पद्धत वापरा. हे केल्यावर तुमचे एक घनवादी चित्र तयार होईल. हे करण्यासाठी तुम्ही चित्रकार पिकासोच्या चित्रांचे निरिक्षण करू शकता. जी चित्रकलेच्या पुस्तकामध्ये आहेत. (प्रकरण 7 पहा)

Collect a square box a round ball and a cylindrical shape, all almost equal size. Study and draw these forms on separate sheets of paper with a pencil. Now compose the geometrical shapes on an A4 size paper overlapping each other. This is the basic method of Cubism. Thus you have created the art of Cubism with these shapes. You can take inspiration from works of Picasso that are available in art books. (See Lesson-7)

- b) एका टेबलाचे तसेच पेन्सिल, फूलदाणी, पेन्सिल बॉक्स आणि पुस्तक यांचे रेखाटन करा. या सर्व वस्तू तुमच्या घरी असतात. 1/2 इम्पेरियल ड्रॉइंग पेपर घ्या व त्यावर तुम्ही जी रेखाटने केली आहेत त्यांची संयोजन करताना तुम्ही त्यांचा परस्पर संबंध प्रस्थापीत होईल याकडे लक्ष द्या. या संकल्पात तौल, समन्वय, लय यांचा निर्देश दिसला पाहिजे. (प्रकरण 4 पहा)

Draw sketches of a table, pencil, flower vase, pencil box and book. These are available at your home. Take on 1/2 imperial size cartridge paper and arrange all these drawings into such a composition that expresses a relationship between each objects. Take care to show the elements of balance, harmony and rhythm in this composition. (See Lesson-4)

डाटा एन्ट्री ऑपरेशन्स(229)
Data Entry Operations (229)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन स्वाध्याय
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत.
All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे.
Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions.

- a) कॉम्प्युटर लॅंग्वेज आणि त्याचे वर्गीकरण याविषयी टिपण लिहा. (प्रकरण 1 पहा)
Write a note on Computer language and its Classification. (See Lesson 1)
- b) फाईल किंवा फोल्डर कॉम्प्युटरमधून डिलिट करण्यासाठी काय कृती कराव्या लागतात ते लिहा. (प्रकरण 2 पहा)

Write down the steps to delete a file or folder from the computer.(See Lesson 2)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions.

- a) वर्ड प्रोग्रॅममधील रूलर्सचे दोन उपयोग लिहा. (प्रकरण 3 पहा)
Write any two uses of ruler in Word Program. (See Lesson 3)
- b) खालील विषयी स्पष्टीकरण द्या. (प्रकरण 2 पहा)
Describe the following: (See Lesson 2)

i) रिसायकल विन

Recycle Bin

ii) प्रोग्रॅम बंद (क्विट) करणे

Quitting a Programme

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions.

- a) अ) व्याख्या लिहा -

- i) वर्कशीटमधून नेव्हीगेट करणे ii) सेल्स आणि रोज इन्सर्ट करणे. (प्रकरण 6 पहा)
Define: (i) Navigating worksheet (ii) Insert cells and rows (See Lesson 6)

- b) खाली दिलेले निवडण्यासाठी काय शॉर्टकट आहे? (प्रकरण 4 पहा)
What are the shortcuts for selecting. (See Lesson 4)

- i) संपूर्ण शब्द
A whole word
ii) संपूर्ण परिच्छेद
Whole paragraph
iii) मजकूर कापणे (टेक्स्ट कट करणे)
Cutting the text
iv) कागदपत्राची छपाई करणे. (डॉक्युमेंट प्रिंट करणे)
Printing the document

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions.

- a) वर्कबुकला पासवर्ड देण्याची कृती लिहा. (प्रकरण 6 पहा)
Write the steps to Set a password for a Workbook. (See Lesson 6)
b) चार्टमधील कोणत्याही पाच वेगवेगळ्या घटकांची माहिती थोडक्यात सांगा. (प्रकरण 8 पहा)
Explain briefly any five components of a chart. (See Lesson 8)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions.

- a) स्लाईडमध्ये पिक्चर बुलेट्स कसे इन्सर्ट कराल? (प्रकरण 9 पहा)
How do you insert a picture bullets in slides. (See Lesson 9)
b) एबीसी स्कूल एका आंतर विद्यालयीन स्पर्धा आयोजित करत आहे. शाळेतील विद्यार्थी समितीला त्यासाठीचे माहिती पत्रक बनवायचे आहे. बॅनरवर खालील पर्याय लिहिण्यासाठी विद्यार्थ्यांना मदत करा. (प्रकरण 4 पहा)
"ABC School" is organising an Inter School competition. The Student Committee of the school have to design the brochure for the same. Help the students with the following options to be added on the banner: (See Lesson 4)
i) डेस्कटॉपवर आपले डॉक्युमेंट 'स्पोर्ट्स डे' म्हणून जतन करा.
Save the document with the name "Sports Day" on desktop.
ii) दस्तावेजाला पृष्ठसीमा काढा.
Add the page border to the document.

iii) पानाच्या पृष्ठभूमीला रंग द्या.

Add colour to background of the page.

iv) मार्जिन .4 वर सेट करा.

Set the margins to .4.

v) त्याला अधिक सुंदर (आकर्षित) बनवण्यासाठी इंटरनेटवरून आवश्यक मुद्रणायोग्य प्रतिमा जोडा.

Add the printable images from the internet to make it beautiful.

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा.

6

Prepare any one project out of the following projects given below.

a) एक्सेल शीट बनवा आणि खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

	A	B	C	D	E
1	ABC Grocery Shop				
2	अनु. क्र.	वस्तु	नग	दर	एकूण किंमत
3	1	साबण	23	10	
4	2	धुलाई पावडर	24	45	
5	3	टूथ पेस्ट	8	12	
6	4	डेटॉल	12	10	
7	5	लोणी	12	14	
8	6	रिफाईंड	16	10	
9	7				

i) वरील शीट बनवा आणि फाईल जतन करा.

ii) सेल E3 एकूण किंमत जी नग x दर आहे ती काढण्याचे सूत्र लिहा.

iii) महत्तम (सर्वात जास्त) नग मुद्रित करण्याचे सूत्र सेल C3 मध्ये लिहा.

iv) y अक्षावर वस्तु घेऊन दराबरोबर चार्ट बनविण्याची कृती लिहा. (प्रकरण 8 पहा)

Create an Excel sheet and answer the following questions: (See Lesson 8)

	A	B	C	D	E	F
1	ABC Grocery Shop					
2	Sno	Item	Qty	Rate	Total	
3	1	Soap	23	10		
4	2	Detergent	24	45		
5	3	Tooth Paste	8	12		
6	4	Dettol	12	10		
7	5	Butter	12	14		
8	6	Refined	16	10		
9						

- i) Create the above sheet and save the file.
- ii) Write the formula in cell E3, to calculate the total amount which is Qty* Rate.
- iii) Write the formula in cell C3, to print the maximum qty
- iv) Write the steps to create the bar chart of the rate with item on y axis.

- b) “ऑपरेटिंग सिस्टीम’ वर पॉवर पॉइंट सादरीकरण तयार करा. यात पुढील गोष्टी समाविष्ट केल्या पाहिजेत. (प्रत्येकाला एक स्लाइड) (प्रकरण 9 पहा)

Create a PowerPoint presentation on “Operating Systems”. It must include the following(one slide each): (See Lesson 9)

- i) ऑपरेटिंग सिस्टीम म्हणजे काय? यासाठी प्रतिमा जोडा.

What is operating system? Add the image for the same.

- ii) ऑपरेटिंग सिस्टीमचे प्रकार.

Types of Operating System

- iii) संगणकाची ऑपरेटिंग सिस्टीम.

Computer Operating System

- iv) भ्रमणध्वनी (मोबाईल) ची ऑपरेटिंग सिस्टीम

Mobile Operating System

हिंदुस्थानी संगीत (242)
Hindustani Music (242)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) गायन सादर करण्यासाठी उपयुक्त असणाऱ्या चार रूपांची नावे लिहा. (प्रकरण 1 पहा)
Write the name of four forms, which were originally suited for vocal performance.
(See Lesson 1)
- b) आहत नाद आणि अनाहत नाद यातील फरक स्पष्ट करा. (प्रकरण 1 पहा)
What are the differences between Ahat Nada and Anahat Nada.
(See Lesson-1)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) पं. विष्णू नारायण भातखंडे यांच्या मते हिंदुस्थानी संगीतातील थाट स्पष्ट करा. (प्रकरण 2 पहा)
Explain the Thatas of Hindustani Music according to Pt Vishnu Narayan Bhatkhande.
(See Lesson-2)
- b) संगीताचे मुख्य घटक कोणते आहेत? त्यापैकी एका घटकावर काही ओळी लिहा.
What are the main components of Music? Write few lines on any one of them.

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) भारतीय संगीत तज्ज्ञांनी रागांची कोणकोणती वैशिष्ट्ये सांगितली आहेत? (प्रकरण 2 पहा)
What are the characteristics of the Raga that have been handed down by the Indian musicologists.
(See Lesson 2)

- b) तालाच्या प्रारंभीक मात्रेचे नाव लिहा आणि ते जेथे प्रतिकाच्या साहाय्याने दाखविले जाते, त्याचे एक उदाहरण द्या. (प्रकरण 3 पहा)

Write the name of the starting Matra of the Tala and give an example where it is Shownby the Symbol. (See Lesson 3)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) तालाची दहा तत्त्वे लिहा. ताल दस प्राण म्हणजे काय? (प्रकरण 3 पहा)

Write the ten elements of Tala. What is Tala Dash Prana? (See Lesson 3)

- b) बोल आणि ठेका यामध्ये काय फरक आहे? (प्रकरण 3 पहा)

What are the differencis between Bol and Thaka? (See Lesson 3)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) चार वेदांपेक्षाही श्रेष्ठ असणाऱ्या भारतीय संगीताची उत्पत्ति कशी झाली? (प्रकरण 6 पहा)

Describe the origin of Indian music, whic has been considered as fore most among thefour Vedas. (See Lesson 6)

- b) संगीत शिकविण्याच्या ज्या पद्धतीत स्वर आणि लय यांचे असंख्य उपयोग आहेत त्या पद्धतीचे नाव सांगा आणि व्याख्या द्या. (प्रकरण 5 पहा)

"In this system of teaching music, the innumerable give uses of notes and rhythm", Nameand explain the system. (See Lesson-5)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

- a) कोणत्याही एका भारतीय गीताचे बोल आणि स्वरलिपी (notation) लिहा. स्वरलिपी लिहिताना भातखंडे स्वरलिपी पद्धतीचा वापर करा. (प्रकरण 5 पहा)

Write the lyrics and notation of any one Indian song, follow the Bhatkhande NotationSystem. (See Lesson 5)

- b) हिंदुस्थानी संगीतातील पाच प्रसिद्ध गायकांची चित्रे आणि माहिती गोळा करा. ती सर्व चित्रे ए-4 कागदावर चिकटवा आणि त्याखाली प्रत्येक गायकाची माहिती लिहा. (प्रकरण 9 पहा)

Collect information and photographs of five famous singers of hindustani sangeet,Hindustani music then paste the Photos in A4 size sheet and write these informationproperly. (See Lesson-9)

उद्यमशीलता (249)
Entrepreneurship (249)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण 20
Max.Marks: 20

- टीप - Note :
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत. All questions are compulsory. The Marks allotted for each question are given beside the questions.
 - 2) उत्तर पत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपले नाव, अनुक्रमांक, विषय ठळक अक्षरात लिहावे. Write your name, enrollment numbers, AI name and subject on the first page of the answer sheet.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40-60 words.

- a) उद्योजक रचनात्मकता म्हणजे काय? याची दोन महत्त्वाची वैशिष्ट्ये ओळखा. (प्रकरण 4 पहा)

What is entrepreneurial creativity? Identify its two main characteristics?

(See Lesson 4)

- b) पहिल्या पिढीचे उद्योजक सोदाहरण स्पष्ट करा. (प्रकरण 9 पहा)

Explain first generation entrepreneurs with the help of an example.

(See Lesson-9)

प्र. 2 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) मुद्रा ऋण योजनेचा उद्देश काय आहे? (प्रकरण 15 पहा)

What is the purpose of MUDRA loan scheme? (See Lesson-15)

- b) सामाजिक उद्योजक कोण आहेत? कोणत्याही दोन सामाजिक उद्योजकांची नावे द्या. (प्रकरण 6 पहा)

Who are social entrepreneurs? Name any two social entrepreneurs.

(See Lesson 6)

प्र. 3 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 40 ते 60 शब्दात लिहा. 2

Answer any one of the following questions in about 40 to 60 words.

- a) उद्योजकांसाठी 21 व्या शतकात ई-संसाधनाचे महत्त्व सांगा. (प्रकरण 17 पहा)

State the importance of E-resources in the 21st century for entrepreneurs.

(See Lesson 17)

- b) ग्रामीण उद्योग म्हणजे काय? (प्रकरण 15 पहा)
What is a village industry? (See Lesson 15)

प्र. 4 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) 'लिज्जत पापड'च्या केस स्टडी अभ्यासातून आपण काय धडा शिकलात? (प्रकरण 9 पहा)
What lesson do you learn from the case study of 'Lijjat Papad' (See Lesson 9)
- b) नवोन्मेषणामुळे सामाजिक समस्या सोडविण्यास मदत होते का? स्पष्ट करा. (प्रकरण 6 पहा)
Does innovation help in solving social problems? Explain. (See Lesson 6)

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 100 ते 150 शब्दात लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100 to 150 words.

- a) उद्योजकतेमध्ये रचनात्मकतेच्या आवश्यकतेवर चर्चा करा. (प्रकरण 4 पहा)
Discuss the necessity of creativity in entrepreneurship. (See Lesson 4)
- b) प्रधानमंत्री रोजगार निर्मिती योजना (PMEGP) स्पष्ट करा. (प्रकरण 15 पहा)
Explain Prime Minister Employment Generation Programme (PMEGP).
(See Lesson-15)

प्र. 6 खालीलपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project out of the given below:

- a) आपला एक मित्र स्वतःचा एक उद्योग सुरू करू इच्छितो आणि यशस्वी उद्योजक होऊ इच्छितो.
एक सफल उद्योजक बनण्यासाठी महत्त्वपूर्ण वैशिष्ट्ये ओळखण्यामध्ये त्याला मदत करा.
(प्रकरण 9 पहा)

Your friend wants to start his own enterprise and become successful. Help him identify important characteristics for becoming a successful entrepreneur.

(See Lesson 9)

- b) आपल्याजवळ स्थापित पाच उद्योजकांच्या मुलाखती घ्या आणि त्यांनी उद्योगात उपयोगात आणलेल्या ई-संसाधनांना शोधा आणि त्याचा त्यांना कसा फायदा झाला ते सांगा. (प्रकरण 17 पहा)
Interview 5 entrepreneurs located near you and find out the E-resources used by them for their enterprise and how it has benefitted them. (See Lesson-17)